

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

56-1



BRNO 2015

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 56
Volume 56

Číslo 1
Issue 1

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttikay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Hedvika Břínková, Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Šárka Krupičková,
Olga Lečbychová, Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík,
Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Executive Editors, Typography

Azu design, s. r. o.

Software
Software

Adobe InDesign CC

Fotografie na obálce
Cover Photography

Želešice. Polotovar sekerky (viz obr. 5, str. 40).
Želešice. Axe blank (see Fig. 5, Pg. 40).

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Čechyňská 363/19
602 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design, s. r. o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250
MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně
Vydáno v Brně roku 2015
Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu neimpaktovaných recenzovaných periodik vydávaných v ČR.
Copyright ©2015 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i., and the authors.

ŠUMNÁ (OKR. ZNOJMO)

„Na nivě“. MMK. Sídliště. Povrchová prospekce.

Během povrchové prospekce na parcelách č. 641/26 a 641/27 bylo zachyceno pravěké sídliště, které na základě nálezů broušené a štípané industrie datujeme do období kultury s moravskou malovanou keramikou. Ze souboru štípané industrie vybočují předměty vyrobené z obsidiánu.

„Pod lesem“. Eneolit. Sídliště. Povrchová prospekce.

Během povrchových sběrů byl na parc. č. 598/1 objeven fragment sekeromlatu, který lze rámcově datovat do eneolitu, snad do kultury s moravskou malovanou keramikou.

Rostislav Hetflaiš

Resumé

Šumná (Bez. Znojmo). „Na nivě“. MBK. Siedlung. Oberflächensammlung.

Šumná (Bez. Znojmo). „Pod lesem“. Äneolithikum. Siedlung. Oberflächensammlung.

UHŘICE (K. Ú. UHŘICE U KYJOVA, OKR. HODONÍN)

„Paní hora“. KZP. Sídliště. Pohřebiště. Záchraný výzkum.

V roce 2014 bylo během záchraného archeologického výzkumu při pokládání produktovodu na katastrálním území Uhřic a Žarošic zjištěno a prozkoumáno celkem 21 do podloží zahloubených sídlištních objektů a jeden kostrový hrob (viz Žarošice, oddíl Doba bronzová a Doba římská). Obec Uhřice se nachází na severozápadním okraji okresu Hodonín. Místo nálezů je v souřadnicovém systému S-JTSK určeno bodem $y = 575849.11$; $x = 1180689.09$.

Za nejstarší stopy lidské činnosti rozpoznané výzkumem můžeme považovat nálezy kultury zvoncovitých pohárů, které byly zcela překvapivě odkryty na návrší „Paní hora“ v Uhřicích. Byl zde prozkoumán kostrový hrob, který byl druhotně vyhlouben do zásobní jámy. Inventář hrobu se sestával s mísy a menšího šálku, jiné milodary zjištěny nebyly. Kosterní pozůstatky pohřbeného byly dochovány pouze v drobných zlomcích a často byly tušeny jen v otiscích ve výplni hrobové jámy. Ze zmíněné zásobní jámy, do které byl hrob zapuštěn, bylo vyzvednuto jen několik keramických zlomků rovněž náležejících kultuře lidu se zvoncovitými poháry.

Marek Lečbych

Resumé

Uhřice (Uhřice u Kyjova Cadastre, Hodonín District), „Paní hora“. A Bell Beaker settlement was detected thanks to a rescue excavation in 2014. A storage pit and a grave were excavated.

ÚVALNO (OKR. BRUNTÁL)

Extravilán. Eneolit. Sídliště(?). Povrchové sběry 2009–2014.

Zde prezentovaná lokalita (či spíše nálezová poloha – v tomto smyslu i dále) se nachází v katastrálním území Úvalno, na parcelách číslo 366/1, 15 - 26, a to na severním svahu mírného kopce na pravém břehu řeky Opavy mezi silnicemi Krnov – Opava a Úvalno – Brumovice, končícího směrem k Úvalnu bezejmenným potůčkem, pravobřežním přítokem Opavy. Na protějším svahu směrem k Úvalnu (rovněž obhospodařovaná polnost) jsou z povrchových sběrů doloženy nálezy podobného charakteru (Bříza, Ulahel 2010b). Dále směrem ke Krnovu, na opačné straně obce Úvalno (v prostoru firmy Den Braven a dalších - včetně okolních polností), kde proběhlo již několik předběžných výzkumů v rámci realizované nové výstavby (např. Krasnokutská 2007, Juchelka 2012, aj.), je také povrchovými sběry doloženo značné množství nálezů, zařaditelných v převážné míře do období eneolitu (Bříza, Ulahel o. c.). Dále směrem ke Krnovu je v nálezech z povrchových sběrů určitý hiát v nálezech v ukončení svahu k Hájníckému potoku, rovněž přítoku řeky Opavy (v těchto místech tvoří hranici mezi Úvalnem a Krnovem). Je to zřejmě způsobeno předpokládanou dřívější existencí mokřin, likvidovaných v druhé polovině 20. století melioracemi. Dále směrem ke Krnovu pokračují početné eneolitické nálezy na polích mezi hradištěm kultury lužických popelnicových polí na Schellenburgu (Zadní cvilínský kopec) a (nyní) místní částí Krnova Červený Dvůr (Bříza, Ulahel 2010b). Zde je ovšem mezi těmito nálezy zhruba poloviční podíl nálezů z období kultury lužických popelnicových polí (Bříza, Ulahel 2010d), stopově se vyskytují nálezy kultury s lineární keramikou a snad i mladého paleolitu (Bříza, Ulahel 2010a). Dále směrem ke Krnovu máme další hiát v nálezech (z jakéhokoliv období) – zde ovšem musíme konstatovat naši neznalost jakýchkoliv průzkumů včetně povrchových sběrů, pokud byly vůbec kdy provedeny. A konečně směrem k městu Krnovu uzavírá tuto téměř souvislou řadu lokalit s nálezy z období eneolitu výšinné (opevněné?) sídliště – nálezy odsud byly získány v období od 19. do první poloviny 20. století (naposledy souhrnně Šiffner 2007).

Na opačné straně hřebene kopce (tedy směrem na Opavu) od zde prezentované lokality nálezy stejného charakteru pokračují (s výjimkou vlastního hřebene, což je s největší pravděpodobností způsobeno splachy

a orbou) – jde zde zřejmě o přímou návaznost. Takto lze podle dostupné literatury a povrchových zjištění obdobné nálezy sledovat ve směru přes Benešovský kopec po pravých úbočích řeky Opavy směrem na město Opavu. Nálezová situace v levobřeží řeky Opavy (v Polsku) není autorům známa.

Nálezový materiál ze zde prezentované lokality je (přesto, že se jedná pouze o povrchové sběry) velmi četný – řádově tisíce kusů (obr. 6). Početně zatím není zpracována keramika, broušená industrie a ostatní kamenné artefakty; štipaná industrie čítá celkem 4 555 ks (bez dalších 45 ks, u kterých je ještě nutno ověřit případné mladopaleolitické stáří).

Druhově je poččetně zpracovaný nálezový materiál dále rozříděn následovně (tab. 1):

1. Nástroje opracované: úštěpy, čepele, apod., vyzkazující další intencionální opracování (retuš jakéhokoliv druhu, rydlové údery aj.) – nejvýraznější jsou zastoupena škrabadla různých druhů a velikostí, čepele s retušovaným jedním nebo oběma konci, vruby na čepelích i úštěpech a šipky. Zcela ojedinělým exemplářem je fragment silicitové dýky (obr. 6 vpravo nahoře).
2. Srpové čepele a nože: částečně vyňaty z položky předcházející, částečně dále neopracované. Vyskytují se zde doklady reutilizace (např. škrabadlo druhotně použité jako srpová čepel a nebo naopak artefakt, kde je původní srpový lesk nově přeretušován).
3. Čepele dále neopracované a jejich výrazné fragmenty – viz též sub 5/.
4. Úštěpy dále neopracované a jejich výrazné fragmenty – viz též sub 5/.
5. Výrobní a provozní odpad: kromě jasně definovaných tvarů (odkorovací úštěpy, začištění hrany jádra apod.) jsou zde zařazeny všechny ostatní nálezy, nezařazené do ostatních zde uvedených kategorií. Například je těžké posoudit, zda drobné až velmi drobné čepelky a úštěpky jsou řaditelné mezi odpad či záměrně štipané mikrolitické tvary. U různých tvarových úštěpků a odštěpků je prakticky neurčitelné, zda vznikly při výrobě štipané industrie, poškozením artefaktů během používání („provozní odpad“) anebo poškozením dlouhodobým obděláváním (orbou) lokality. Ovšem mezi artefakty, uvedenými sub 1/, se ojediněle vyskytnou takové, které bychom – nebýt retuše – zařadili do kategorie této.
6. Přepálené silicity: všechny silicity (včetně nástrojů), vystavené působení ohně. Zvlášt-

ností je nález přepálené tílní části silicitové broušené sekyry (Bříza, Šebela, Ulahel 2014).

7. Jádra a jádrová residua: různé tvary – nejvýraznější jsou jádra čepelová (hranolovitá i pyramidální).
8. Silicitová surovina: veškerý silicitový materiál, který nejeví intencionální zásahy lidskou rukou. Ovšem vzhledem k tomu, že plocha lokality byla v pleistocénu dvakrát zasažena severským ledovcem, nelze rozlišit, zda a který tento materiál byl donesen na lokalitu záměrně a který se sem dostal přirozenou cestou. Materiál zde uvedených nálezů je po petrografické stránce značně rozmanitý, ve velké míře však zřejmě převažují eratické silicity.

Celkový charakter všech nálezů nasvědčuje tomu, že se v tomto případě jedná o nálezy sídlištního charakteru s pravděpodobnou výrobou štipané industrie. Datování pomocí nálezů keramiky je značně obtížné, neboť keramické fragmenty jsou velmi nevýrazné a navíc vesměs poškozené orbou. Obecně lze zatím lokalitu datovat do staršího až středního eneolitu.

Svatopluk Bříza, Petr Ulahel

Literatura

- Bříza, S., Ulahel, P. 2010a:** Krnov (k. ú. Opavské Předměstí, okr. Bruntál). *Přehled výzkumů* 51, 314.
- Bříza, S., Ulahel, P. 2010b:** Krnov (k. ú. Opavské Předměstí, okr. Bruntál). *Přehled výzkumů* 51, 330–331.
- Bříza, S., Ulahel, P. 2010c:** Úvalno (okr. Bruntál). *Přehled výzkumů* 51, 339.
- Bříza, S., Ulahel, P. 2010d:** Krnov (k. ú. Opavské předměstí, okr. Bruntál). *Přehled výzkumů* 51, 345–346.
- Bříza, S., Šebela, L., Ulahel, P. 2014:** Úvalno (okr. Bruntál). *Přehled výzkumů* 55(1), 190.
- Juchelka, J. 2012:** Úvalno (okr. Bruntál). *Přehled výzkumů* 53(1), 157.
- Krasnokutská, T. 2007:** Úvalno (okr. Bruntál). *Přehled výzkumů* 48, 370.
- Šiffner, J. 2007:** *Výšinné sídliště na Předním civilním kopci u Krnova v kontextu osídlení kultury nálevkovitých pohárů v horním Poodří*. Rkp. diplomové práce. Uloženo: Slezská univerzita v Opavě.

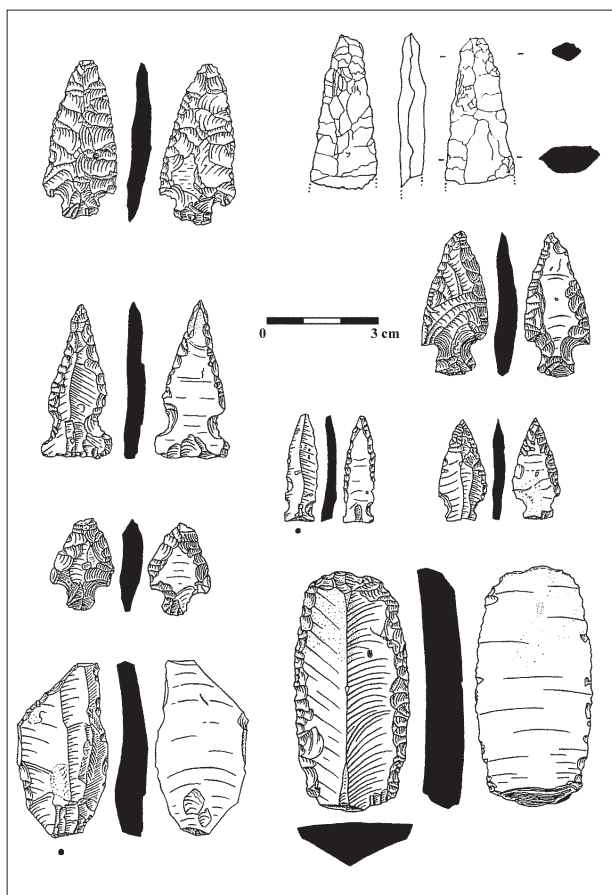
Resumé

Úvalno (Bez. Bruntál), Außenbereich. Äneolithikum. Siedlung (?). Oberflächensammlungen 2009–2014.

Druh štípané industrie	počet	%
1	390	8,56
2	30	0,66
3	572	12,55
4	885	19,43
5	1564	34,34
6	655	14,38
7	132	2,9
8	727	7,18
celkem	4555	100

Tab. 1. Úvalno. Zastoupení kamenné štípané industrie.

Tab. 1. Úvalno. Vertretung der Steinspaltindustrie.



Obr. 6. Úvalno. Kamenná štípaná industrie (výběr). Kresba S. Bříza.

Abb. 6. Úvalno. Spaltindustrie (Auswahl). Zeichnung von S. Bříza.